

VOCABULARI HIDROLÒGIC

ISAÏES MINETTO I GOZÀLVEZ

A

AEROBOMBA

Molí de vent, usa la força del vent per extraure l'aigua de les capes freàtiques del subsol

AFLUENT

Llatí AFLUENTEM: curs d'aigua que desguassa en un altre més gran o Riu o Llac.

AIGUA CABALERA

Aigua Cavallera en forma dialectal, localisme per aigua cabalera, provinent de CABAL, totalitat possible d'aigua.

AIGUA

Del llatí AQUA, mateix significat.

AIGUABARREIG

Confluència de dos afluents o dos rius, barrancs, etc.

AIGÜEROL

Paratge moll, saturat d'aigua. Corrent d'aigua intermitent.

ALCANTARÍ

Adjectiu d'Alcàntera. Etimologia de l'àrab antic amb el significat de "el pont"

ALCANTARILLES

Diminutiu pres del castellà per referir-se als ulls

Alcantarilla, boques

del pont o les voltes d'una séquia elevada. Provenint de l'etimologia àrab “el pont”.

ALDUFA

Portell o comporta per desaiugar l'aigua del cabal sobrant d'una séquia. Etimologia de l'àrab clàssic “la porta”.

ALFAC

Banc d'arena a la boca del riu. De l'àrab “gola o obertura”.

ALGOLEJA

Derivat del verb “esgolar”, deixar anar arrossegant pel sòl llis, esvarant. Així, un lloc per on es filtra i se'n va l'aigua. Derivat del mot “gola”.

ALLAU

Massa de matèria, aigua, fang, terra, etc. que sobrevenen alhora. Prové del llatí “LABES” amb el mateix significat.

ALTELL

Elevació molt menuda del terreny, derivat d'alt +ell (diminutiu)

ARC

Del llatí (ARCUM) Verga de fusta flexible que es vincla, o de pedra per suportar el pont.

Alcantarilla, eixida

ARCADA

Construcció en forma d'arc o conjunt d'arcs.

ASSUT

Mur de contenció per aturar l'aigua i desviar-la per un ramal. De l'àrab “As-sudd” (el mur)

B

BARANA

Paret baixa que voreja un espai, per evitar que caiga algú. Del cèltic: “varanda” (voreta, divisió)

BARRANC

Depressió provocada per les aigües corrents o de pluja (del cèltic BARRA)

BASSA

Clot poc profund on es recullen aigües; depressió on es recullen aigües. De l'ibèric “barsa”

BASTIDA

Construcció de barres, pedres, fustes, etc. amb caràcter defensiu o per contindre elements. Del germànic “bastjan”

BIFURCAR

Sinònim de bifurcat, de bifurcar, el participi. Dividit en dos branques. Del llatí BIFURCARE.

BOQUERA

Lloc on un riu aboca les aigües. Portell en el marge d'una séquia. Braçal que surt de la séquia. Canó d'obra que serveix per tancar les canonades.

BRAÇAL

Que condueix l'aigua de la séquia a la regadora o al camp, on s'ha de regar. Del llatí: BRACHIALE, provenint de BRAÇ.

BROLL

Raig d'un líquid que surt amb força. Derivat de brollar, del germànic BROGILOS (llenya del bosc)

C

CABAL

Quantitat total d'aigua o totalitat de l'aigua del riu o de la séquia.

CABEÇAL

Barra de fusta o ferro que va horitzontalment per la part interior de la caixa del carro o d'un portell o comporta.

CAIXER

Espai comprés entre els dos marges d'una séquia; llit d'un riu; banda o coster d'una séquia.

CANAL

Conducte de concavitat descoberta per dur l'aigua d'una part a l'altra.

CANO

Forma dialectal, per CANÓ o CANYÓ, part estreta per engolir l'aigua per on passa. Peça de forma tubular que serveix per a la conducció d'aigua. Portell de la séquia mare per on entra l'aigua o passa d'una banda a una altra.

CARREUS

Pedra tallada quadrangular que serveix per a la construcció o fer fer-hi els fonaments.

CAVALLÓ

Llom de terra entre dos solcs de regadiu o entre dues taules d'hort.

CAVALLÓ D'AIGUA

Crestall d'aigua en forma de llom entre les vores de la canal, al límit de les vores del caixer.

CLOT

Tros de terra excavat per plantar un arbre (derivat del gàl·lic, *klotton*: igual significat)

COLLA

Corda on lligar les nanses (del llatí COPULA, "unir")

COMPORTA

Porta d'una resclosa o d'un altre conducte d'aigua, per impedir o graduar-ne el pas o l'eixida.

CONTRACORRENT

Corrent en sentit contrari al de corrent principal.

CORRENT

Massa d'aigua que corre. Moviment d'aigua ràpid d'un riu o séquia. Del llatí CORRENTE, amb el significat de "córrer"

CORRENTAL

Castellanisme per correntia o correntada, fluid en moviment continuat d'aigües.

D

DENTELL

Peça rectangular posada en sèrie per formar una barrera, a manera de dents, que serveix per regular el cabal d'aigua.

DERRAMADOR

Espai que serveix per a *derramar*, amb el sentit d'escampar, vessar, espargir, derivat de "RAMA".

DESGUASSAR

Desaiguar, escolant-se l'aigua. Igual a desguàs, lloc per on se'n va l'aigua. Conducte.

E

EMBASSAMENT

Lloc on s'embassa l'aigua. Aturar i reunir l'aigua en una superfície. Posar l'aigua dins una bassa.

ESPARVER

Art per a pescar, compost d'un filat de forma rodona que s'empra per a la pesca fluvial. Del germànic "*sparwari*", mateix significat.

ESTACA

Pal que es fica per un extrem a terra, per a marcar o subjectar alguna cosa. Del gòtic "*stakka*", igual significat de "pal".

ESTANC

Sinònim d'estany, massa d'aigua estancada. Del verb "estancar", aturar el curs d'un líquid. Del llatí "stancare": aturar, parar.

ESTROP

Tros de corda que serveix per enganxar un objecte. Forma una anella que pot lligar una barca, del llatí "*stroppum*", mateix significat,

F**FANG**

Barreja de terra i aigua, matèria pastosa. Del gòtic "*fani*", mateix significat.

FANGAR

Lloc ple de fang.

FARALLÓ

Penyal dins la mar; escull de vora la platja o la vora d'un riu. Del grec "*falarion*", escull.

FESA

Femení de "fes". Obert amb un tall, del verb "fendre", també agafat com a "partidor" d'una séquia.

FILLOLA

Séquia secundària que porta l'aigua de la séquia mare cap a altres zones. Derivat del llatí "Filiola", filleta.

FLUVIAL

Relatiu als rius. Abundós com un riu. Del llatí "*fluviale*", mateix significat.

FONTANELLA

Diminutiu de font. Fonteta. Lloc on comença un membre d'un cos. Del llatí "fontana".

G**GANXER**

Raier que maneja una ganxa. Derivat de ganxo. Del cèltic "*ganskio*", mateix instrument.

GOLA DE RIU

Obertura d'entrada d'una séquia. Profunditat gran d'un riu. Desembocar un riu a la mar.

GORG

Clot profund d'un riu, on l'aigua s'alenteix. Bassiol, font, naixement d'aigua. Del llatí vulgar "*gurgu*", mateix significat.

GUAL

Lloc per on un riu passa amb poca aigua, per on es pot passar a peu pla. Del llatí "vadum" i el sufix "-ale" derivat en "guaduale".

I**INUNDACIÓ**

Acció d'inundar. Cobrir una extensió de terra amb aigua. Del llatí "inundatione", mateix significat.

LLACUNA

Extensió d'aigua voltada de terra inferior a un llac. Del llatí "lacuna", mateix significat.

LLERA

Llit d'un riu o torrent, ple de pedregam. Del llatí "glarea", amb el significat de replanell.

M**MAEROS**

Castellanisme, "*maderos*". Dit dels troncs que baixaven pel riu des de més amunt, conduïts per ganxers que parlaven castellà o venien dels Serrans

MARGE

La vora d'un terreny que té desnivell. La vora d'un riu, etc. Del llatí "*marginè*", igual a vora.

MEANDRE

Corba sinuosa d'un riu, d'un camí, séquia, etc. Del grec al llatí "*meandros*", sinuós.

MOLA

Mesura d'aigua variable. Del llatí “mola”

MONDA

Castellanisme, de “*mondar*”, amb el sentit de netejar o drenar els braçals i séquies.

MOTA

Vorera o cavalló que limita lateralment el llit d'una séquia. Sinònim de sènia per a traure aigua amb catúfols.

MOTES

Plural de “mota”. Conjunt de pedres per protegir un terreny contra les avingudes d'una corrent d'aigua. Del germànic “*motta*”, munt de terra.

O**ONA**

Porció de líquid que s'eleva i deprimeix en la superfície d'un riu, llac, mar, etc. del llatí “*unda*”, mateix significat.

P**PALETA**

Peça de forma quadrangular, amb una barreta que parteix d'enmig d'aquesta, per obrir i tancar l'aigua de la séquia.

Paleta de regadiu

PANTÀ

Massa d'aigua embassada i fangosa. Marjal, dipòsit d'aigua tancant la boca d'una vall amb un mur. De l'italià “*pantano*”

PARTIDOR

Que divideix. Dispositiu per a partir o separar l'aigua d'un canal en dos corrents.

PONT

Construcció feta sobre una depressió o un riu, séquia, etc. del llatí “*pontem*”, mateix significat.

PORTELL

Obertura feta a un mur per deixar passar l'aigua. Derivat de porta i de pont.

POU

Cavitat profunda feta al terra per extraure l'aigua de vena. Derivat del llatí “*puteu*”, mateix significat.

R**RAIER**

Persona que mena un rai pel corrent del riu. Derivat de “rai”, conjunt de troncs units per cordes. Del llatí “*radium*”, que dona la forma raig.

RAMAL

Camí o séquia, derivat d'una principal. Derivat de ram o rama.

RAMBLA

Llit d'un torrent cobert d'arena i pedres. De l'àrab “*raml*”, amb el significat de llit d'arena o arenys.

RANGS DE REMS

Camí per on es fan baixar els troncs del bosc fins al riu per fer-ne rais i rems, per transportar. Gal·licisme, “*rang*”, mateix significat.

RAVAL

Raval o arraval, zona exterior del centre de la població o ciutat. De l'àrab “*rahaà*”, masia fora de la ciutat.

REG D'ASPERSIÓ

Regar a raig des d'una màniga. Del llatí “*rigare*”, mullar.

REG DE DEGOTEIG

Regar amb el degoteig de les gomes assentades al terra ran de l'arbre o la planta. Derivat de «gota».

REG A MANTA

Omplir tot el terreny amb l'aigua, directament de la boquera de la séquia o canal. “amanta” en abundància, derivat “a + mant (molt)”, gran quantitat.

REGADOR

Persona que rega o distribueix l'aigua de regar. Del llatí “*rigare*”, mateix significat.

REGADORA

Solc per on va l'aigua de regar. Séquia per a regar.

REGUERA

Séquia per on corre l'aigua. Raig d'un líquid que es vessa o s'espargeix.

REGUEROT

Reguerot o regueró. Rec petit o estret per a regar o escórrer l'aigua. Derivat del reguer.

REMER

Remador: que rema.

RIBÀS

Marge molt pendent vora riu. També, terreny sense conreu, derivat de “riba”, del llatí “*ripaceu*”.

RIU

Corrent natural d'aigua. Sol córrer permanent sense subjecció al règim de pluges. Del llatí “*rivu*”, mateix significat.

S**SALZE**

Arbre que viu vora riu tot just tocant l'aigua. Del llatí “*salicem*”, mateix significat.

SALZEDA

Conjunt de salzes.

SENO

Castellanisme, per fang, llot o tarquim sec.

SÉQUIA

Excavació llarga per conduir l'aigua del riu per a regar, per a molins, per abastir pobles, etc. de l'àrab “*saqia*”, regar.

SEQUIATGE

Impost sobre l'ús de l'aigua de la séquia; mateix origen que regar.

SEQUIER

Encarregat de distribuir l'aigua de la séquia mare.

SIFÓ

Tub encorbat que serveix per a passar l'aigua d'un nivell més alt a un de més baix. Del grec “*sifon*”, canó.

SILLERIA

Castellanisme, derivat de sella o conjunt de selles (selleria), referit al vessant d'una assut. Conjunt de carreus, de pedra tallada, en forma de cadirat.

T

TAONA

Instrument de fusta constituït per un caixó molt llarg, sense tapa, més ample d'una banda que de l'altra, que es fica per la part més estreta dins d'una séquia, s'ompli d'aigua, es trau i es buida dins dels bancals situats per damunt del nivell de la séquia.

TOLL

Lloc profund d'un riu, on l'aigua té poc moviment. Clot aterrat fet per la pluja. Del cèltic *"tullus"*, forat.

TRENCALL

Terreny desigual; camí travesser; part del terreny on arriba l'aigua del riu, vora.

TRESTELLADOR

Estellador. Post que es posa com a comporta per a tancar i obrir el pas a l'aigua dins d'una séquia o canal.

TRIRREMS

Nau de tres rengles de remes. Del llatí *"trireme"*, mateix significat.

U

ULLALS

Obertura lateral d'una séquia que dóna pas a una sequiola; lloc on brolla l'aigua subterrània. Forat rodonenc d'un pou, derivat d'ull. Del llatí *"oculum"* (ull), mateix significat

V

VEEDOR

Persona encarregada de vigilar el nivell de les aigües, del verb arcaic *"veer"*, de veure.

VESSAR

Sortir un líquid d'un recipient per ser massa ple. Del llatí *"versare"*, girar, tombar.

X

XARXA

Arreu de pesca format d'un teixit de fils nuats per formar una malla amb la qual atrapar el peix. Del grec *"exartia"*, aparell d'una barca.

XOP

Mullat, remullat.

ZELADOR

Vigilant o encarregat de zelar o controlar l'aigua del reg o el seu pas.